

[1345 = Op it mêd 1254-1268]

[1254][Op it mêd] Peter Bakker & Hein van der Voort, 'Malamuk - A (West) Frisian loanword in Greenlandic', *Études/Inuit/ Studies* 35 (2011), 265-273.

Wa rôp dêr dat jo mei it Frysk net fierder komme as Wolvegea? Goed, dit is krekt de oare kant út, mar dan docht ek bliken dat de Fryske ynfloed sels rikt oant de westkust fan Grienlân. Yn 'e taal fan 'e Eskimo's wurdt it bist dat yn it Nederlânsk *Noordse stormvogel* hjit, nammentlik oantsjuten as *malamuk*. Dat liket op it earste each in normaal Inuit wurd, mar dat is it neffens de auteurs fan dizze bydrage yn in tydskrift foar Eskimostúdzjes net. Hja hâlde út dat it wurd meikommen is mei de walfiskfarders, en dat it neat oars is as it geeffryske *malle mok*. It is ek net in algemien wurd ûnder de Eskimo's wurden; it is allinnich hiem yn dat part fan Strjitte Davis dêr't de walfiskfarders in soad kontakt mei de ynlânske befolking hiene. De fuotbalklup fan Uummannaq hjit sels *FC Malamuk*. Yn it klupembleem stiet de fûgel ôfbylde, steande op in fuotbal.

(siebren dyk)

[1255][Op it mêd] *It Beaken* 73 (2011), nûmer 3/4.

Yn dit pas yn 'e maitiid fan 2013 útkommen nûmer fan *It Beaken* stiet in wiidweidich artikel fan Jarich Hoekstra oer winliken mar ien wurd, en dan ek noch ûnder de wol hiel beskieden titel "In bytsje oer *gâns*". Dat wurd komt yn *gâns* Germaanske talen foar, mar it gebrûk is net altyd itselde. Apart foar bygelyks it Frysk is de mooglike kwantifisearjende betsjutting (byg. yn *hy hat gâns jild fer-tsjinne*) en kwa foarm dat it foar in ûnbeskaat lidwurd stean kin (as yn *dat is gâns in ein rinnen*). De kwantifisearjende betsjutting is oars net neutraal 'in soad'. *Gâns* blykt tagelyk posityf polêr, emfatysk en krekt wer net relatyf te wêzen. Hoekstra hâldt út dat it syntaktysk altyd foar in determinearder stiet, ek al is dat net altyd te sjen. Mar in ferhoalen determinearder kin foar it ljocht komme yn it twatal *gâns jild ~ gâns wat jild*, dat winliken itselde betsjut. Boppedat kin de determinearder *in* brûkt wurde yn útroppende konstruksjes (*dy man hat gâns in hinnen*) dêr't **in hinnen* oars net kin. Hoekstra wiist ek op de semantyske oerienkomst mei de kwantifisearder *hiel*, en jout in begjin fan in strukturele (ferpleatsings)analyse. Meiinoar wurdt hjir dus *gâns* oer *gâns jûn*, en is it artikel oars ek fan belang omdat it oansetten jout ta in analyse fan it gruttere kompleks fan it Fryske kwantifiseardersysteem.

Yn dit nûmer fan *It Beaken* binne

fierders besprekken te finen fan sa'n bytsje alles wat de lêste tiid yn frisistysk ferbân as boek ferskynd is.

(siebren dyk)

[1256][Op it mêd] *Nordfriesisches Jahrbuch 2012 (Band 47)*.

It Noardfrysk jierboek, dat syn redaksje fersterke hat mei de beide heechleararen Volkert Faltings en Jarich Hoekstra, begjint yn syn jefte foar 2012 mei in foech huldiging fan Nils Århammar fanwegen dy syn tachtichste jierdei. Auteur Ulf Timmermann hat allinnich al nuttich wurk dien troch de persoanlike bibliografy fan 'e jubilaris nei syn feestbondel fan 15 jier tebek wer by de tiid te bringen. In bytsje itselde sjenre, mar dan wol wer hiel oars, wurdt beskreaun yn "Friesische Identität in friesischen Königsgedichten. Die Selbstdarstellung der Nordfriesen in Herrscherlob und Gelegenheitsdichtung des 18. und 19. Jahrhunderts" (pp. 13-38). Temmo Bosse hat dêryn gelegenheidsgedichten yn it Noardfrysk by de kop dy't benammen skreaun binne by besiten fan in foarst. Dat gong yn 'e eardere Noardfryske sitewaasje dan almeast om 'e Deenske kening, mar der sit bygelyks ek in Hilgelanner gedicht by fanwegen de kroaning fan de Ingelske keninginne Victoria (1838). Bosse besjocht benammen yn hoefier oft de dichters de Fryske idintiteit nei foaren bringe. Dat blykt oars it sterkste it gefal op 'e Noardfryske fêstewâl, want eilanners hawwe no ienris har eigen universum. Dêr't dan al wer by oantekene wurde moat dat de measte fan 'e 28 gedichten yn it korpus fan in eilân stamme. Benammen Amrum spilet net swak by.

Keike Faltings behannelet "Komparative Tierphraseologismen im Nordfriesischen im Vergleich mit dem Niederdeutschen" (pp. 97-140). No blike dy talen – Faltings beheint har oars ta it Fering-Öömrang - op dat mêd aardich oerien te kommen, mar by de fûgels binne der wol ferskillen, dat benammen smiten wurdt op 'e oare habitat fanwegen it waadgebiet. Der binne ek oare ferlikings mei bisten dy't spesifyk binne foar Noardfryslân, lykas "deensk üüs en root", útsoarte allinne mar brûkt troch dyjingen dy't de Dútske wâl opholden. Njonken de fûgels hat dit tige ûnderhâldende artikel ek noch skiften foar bygelyks bisten om hûs en hear, ynsekten, fisken en eksoatyske bisten lykas apen. Alles wurdt ek goed yn in kultureel, sosjaal en psychologysk ramt set.

(siebren dyk)

[1257][Op it mêd] *Lena Grützmacher, Der Friesischunterricht an der Nis-Albrecht-Johannsen-Schule in Lindholm. Eine Fragebogenaktion zur Erforschung der Einstellung von Eltern und Schülern zum Friesischunterricht. Kiel (2012), Fach Friesische Philologie/ Nordfriesische Wörterbuchstelle, Christian-Albrechts-Universität. [= Estrikken/Ålstråke nr. 90].*

It skoalûnderwiis yn it Noardfrysk bestiet no sa'n 100 jier, en hat yn dy ieu al in pear op- en delgongen mei-

makke. Lena Grützmacher lit yn dizze omwurke skripsje sjen dat dêrby de hâlding fan ‘e âldelju hyltyd tige wichtich wie. De lêste jierren liket wer in delgong ynset te hawwen, mar dêr is ien útsûndering op, de yn ‘e titel neamde skoalle yn Lindholm, yn it dialektgebiet fan it Mooring. As iennichste biedt de skoalle it fak regulier oan yn it learplan, en moatte de âldelju dêr eksplisyt “nee” sizze as se wolle dat har bern it fak net folget. It gefolch is dat winliken alle bern gewoan by de Fryske lessen sitte. Op himsels is soks eins wol bysûnder, want út de stúdzje kin men opmeitsje dat mar in 10% fan ‘e Lindholmer bern it Noardfrysk noch as memmetaal hat; sels yn dizze fanâlds “Hochburch” fan it Noardfrysk slacht it Heechdútsk langer foar master op. Likegoed blike de bern, mar ek harren âldelju, oer it generaal tige posityf te wêzen foar it Frysk oer en it ûnderwiis dêryn. Dêr moat al by oantekene wurde dat it entûsjasme by de bern yn ‘e rin fan ‘e skoaljierren wol wat sakket, wat de skriuwster der op smyt dat de sensaasje fan it nije by sa’n foar de measte bern frjemde taal der nei ferrin fan tiid wat ôfgiet. Negative opfettings by de âldelju fine meast har oarsprong yn in foech nuttichheidstinken: it idee dat Frysk ten koste gean sil fan it yn Dútslân ynfierde skoalfak Ingelsk, en dat dat Noardfrysk maatskiplik sa’n bytsje foarstelt dat jo der winliken neat mei kinne. De kearn fan dizze 223 siden tsjokke Estrik bestiet út in enkête by sawol de bern as de âldelju. Yn ‘e hast 90 siden “Anhänge” wurdt alles kreas dokumintearre en statistysk útwurke. It boek befettet ek in oersjoch fan ‘e skiednis fan it ûnderwiis yn it Noardfrysk en fan earder ûndersyk op it oanbelangjende mêd.

(siebren dyk)

[1258][Op it mêd] *Jarich Hoekstra (bes.), Zwei halligfriesische Komödien von ‘Heinrichs’ (Theodor Heinrich Fürchtegott Hansen). Mit Einleitung, Anmerkungen und Wörterverzeichnis. Kiel (2012), Fach Friesische Philologie/ Nordfriesische Wörterbuchstelle, Christian-Albrechts-Universität. [= Estrikken/Ålstråke nr. 93].*

Se besteane noch: âlderwetsk deeglike tekstútjeften. Jarich Hoekstra hat hjir twa koarte toanielstikken yn it Halligfrysk yn it ljocht jûn. In nuttich ûndernimmen, want foarst is der net sa hiele folle yn dat Noardfryske fêstelânsdialekt skreaun, mar boppedat foarmet krekt de midden fan ‘e njoggentjinde ieu in gat yn ‘e oerlevering. Dêrby is it wol spitich dat de auteur fan ‘e toanielstikken it dialekt net fan hûs út meikrigen hat: der sitte Platdútske en Heechdútske ynterferinsjes yn ‘e teksten, dat de útjouwer ek foar ekstra swierrichheden set hat. Yn ‘e ynlieding giet Hoekstra wiidweidich yn op it hânskrift en op ‘e besitter dêrfan, de frisist Hermann Möller (1850-1923). In spannend ûnderdiel fan ‘e ynlieding is de speurtocht nei de persoan efter de anonime auteur. Hoekstra wit oannimlik te meitsjen dat dat in dûmnysoan west hawwe moat, dy’t dan op Langeness it Frysk oppikt hat. Krekt it feit dat er sels binnen de tsjerke letter ek karriêre

makke hat, hat mooglik de reden west dat er foar de anonimiteit keazen hat. De beide komeedzjes binne yn dizze Estrik strang diplomatysk útjûn (pp. 29-55). Elk kin de ôfskriuwer nammers moai neigean yn syn wurk, want de orizjinele teksten binne oan 'e ein op 'e siden 111-126 ek noch ris fotomeganysk ôfprinte. De wiidweidige oantekens (pp. 57-76) beslane net iens folle minder romte as de orizjinele teksten. Dêrnei folget in alfabetysk ynryochte wurdboek op 'e teksten (pp. 79-103) en in ferantwurding fan 'e literatuer. Alles meiinoar: in boekje út it boekje!

(siebren dyk)

[1259][Op it mêd] *It Beaken 74 (2012)* [= *Temanûmer "Spoaren fan it Frysk en de Friezen yn Noard-Hollân"*].

Ein 2010 hat der yn Leien in konferinsje west oer "Sporen van het Fries en de Friezen in Noord-Holland. Taalkundige en historische evidentie". Njoggen fan 'e tolve foardrachten fan doe binne no gearbrocht yn in spesjaal dûbelnûmer fan *It Beaken*. Bewust binne njonken de taalkundige ynfalshoeke ek gewoane histoaryske bydragen meinommen, mar de dêrby keazen tema's (diggelguod, ûntginnings-skiednis) binne net oer alle bûgen oertsjûgjend om in Frysk oanpart oan te toanen. Yntrigearjend is dêrfoaroer wol de konstataarring fan Marco Mostert dat Súd-Hollân en it oangrinzgjende Kennemerlân in hiel oare wize fan ferskrifliking sjen litte as West-Fryslân, dat op dat mêd folle mear oan liket te sluten by de ûntjouwings oarekant it Fly. De taalkundige problematyk wurdt koart mar kundich ynlaat troch Michiel de Vaan. Dat koarte ynliedende artikel slút min of mear it stik fan Cor van Bree op oan. Syn "Een Fries substraat in Noord-Holland? Oftewel: Noord-Hollandse frisismen op de methodologische pijnbank" (pp. 173-205) is in breed oersjoch fan mooglike taalkundige ferskynsels dy't yn 'e beneaming komme as oanwizing foar in Frysk substraat. Foar in part is it in werhelling fan wat Eric Hoekstra yn *Philologia Frisica anno 1993* presintearre hat, al ferwiist Van Bree nuver genôch net nei dy foargonger. Sa't de ûndertitel al seit, wurde de mooglike resultaten nuansearre troch se te hifkjen oan in stikmennich metodologyske kritearia. Eric Hoekstra sels beheint him yn syn bydrage ta de beide ynfinityfútgongen *-e* en *-en*. Dy besteane, mei de komplekse syntaktyske distribúsje dy't der mei anneks is, ek yn it Westfrysk. It artikel is om twadderlei reden fan belang. Foarst wurdt dy distribúsje op in wol tige wiidweidige wize út 'e doeken dien. Noch wichtiger yn syn bydrage is grif syn hypteze oer it ûntstean fan 'e beide ferskillende útgongen. Dêrby wurdt ek in ferliking makke mei it Aldingelsk en it Aldnoarsk. Net alle ferskynsels binne as oanwizing fan substraatynfloed sa helder as dy twa ynfinityfútgongen. Arend Quak giet yn syn artikel de persoansnammen sa't se yn 'e Hollânske boarnen foarkomme systematysk nei, mar it Fryske karakter fan 'e nammen blykt net al te oertsjûgjend. Quak skoot dat op

net-Frysktalige muontsen dy't de nammen ferhollânsken of latinisearren. Ien ferskynsel dat earder wol oanhelle waard as "Frysk", moat miskien wol hielendal fan 'e list skrast wurde. Arjen Versloot hâldt teminsten út dat wat op it earste each typysk Fryske foarmen binne, lykas *skeep* foar 'skiep' (ferlykje noch Hylpersk *skeep*), yn wêzen in selsstannige ûntwikkeling trochmakke hawwe, en gewoan korrespondearje mei de Middelnederlânske /a:/ as yn *schaap*. Neffens him soe it nammentlik wol hiel tafallich wêze as ien foneem him oan 'e oergong nei it Fran­kysk ûntwûn hie. Boppedat is de ûntjouwing in ôfspegeling fan dialektferoarings yn westlik Nederlân. De grinzen fan Noard-Hollân wurde yn dit spesjaalnûmer ek wol ris wat oprutsen. Meigastredakteur Rolf Bremmer jout yn "It giet oan!" Friese leenwoorden in het Nederlands' (pp. 123-149) in krityske skôging oer de list fan 25 lienwurden dy't Nicoline van der Sijs yn 2001 digitaal út it WNT fiske hat. As be­tocht wurdt dat in moai tal dêrfan better as Ingweoansk ynterpretearre wurde kin, dan bliuwt der foar de wier Fryske wurden net folle oer. Oan 'e oare kant kin Bremmer ek noch wol wer in stikmannich lienwurden taheakje: wurden út in typysk Fryske kulturele sfear lykas *fierljeppen* of *grietman*, dy't as sadanich wol oernommen wurde yn Nederlânske teksten.

(siebren dyk)

[1260][Op it mêd] *Johanneke Sytsema, Diplomatske útjefte Kodeks Unia (2012)*
<http://tdb.fryske-akademy.eu/tdb/index-unia.html>

Mei de útjefte fan Codex Unia hat it lang lijen west. Yn 1893 makke Theodor Siebs yn de Bodleian Library yn Oxford as earste in ôfskrift fan de Mss. Iun. 49 en 109, d.w.s. fan de Apographa en Collationes dy't Franciscus Junius yn de lette jierren 1660 makke hat fan in ûnderwilens ferlern gien Aldfrysk rjochtshânskrift, no bekend as Codex Unia. Wa soenen al net in útjefte besoargje? De nammen kinne neamd wurde fan Steller (op basis fan Siebs syn ôfskrift), Brouwer en Boutkan en ek Sjölin hat him der mei dwaande hâlden. Lang om let is no dan dochs in tekstedysje ta stân brocht en wol troch Johanneke Sytsema, sels ferbûn oan Oxford University, dy't der yn opdracht fan de Fryske Akademy fan 2009 oant 2011 oan wurke hat. Op 13 juny 2012, as hichtepunt fan it 19de Frysk Filologekongres, is har elektroanyske tekstedysje troch de Fryske Akademy 'lansearre' en wol as ûnderdiel fan de taaldata­bank fan de Akademy. Njonken in diplomatske edysje fan de tekst fan de Apographa en de Collationes jout Sytsema in (koarte) ynliding, in ynhâlds­opjefte, dêr't men út trochklikke kin nei de ûnderskate teksten, in beskriuwing fan de beide hânskriften en in oersjoch fan eardere edysjes fan losse teksten út Codex Unia. In oersetting en in glossarium misse noch. It ôfskrift fan de Collationes sit soms ek de tekst fan Latynske glossen út de Aldfryske ynkunabel (Druk) by, dy't lykwols frijwat frjemd bylket, om't

de abbreviatueren net oplost binne. De transkripsje fan dy glossen is dêrtroch feitlik ûnbrûkber.

(oebele vries)

[1261][Op it mêd] *Elisabeth Piirainen, Widespread Idioms in Europe and Beyond. Toward a Lexicon of Common Figurative Units. New York ensfh. (2012), Peter Lang.*

Dit boek is de delslach fan in ûndersyk nei wat de mienskiplike idiomatyske útdrukkings fan ‘e talen fan Europa binne. De skriuwster komt úteinliks út op in 380 idiomen dy’t yndied “widespread” binne. Rûchwei de helte wurdt yn dit tsjokke boek fan 600 siden behannele, dat binne yn dit gefal deselden dy’t mear of minder op in dúdlike boarne tebekgeane, lykas de bibel, klassike skriuwers en sprekwurdesamlingen út bygelyks de (lette) midsieuwen. Under de 74 meinommen Europeeske talen figurearje ek it Noardfrysk (Sylt, Föhr, Helgoland en Wiedingharde) en it Westerlauwersk Frysk. It Nordfriisk Instituut en de Fryske Akademy wiene de stypjende ynstânsjes. Yn earder, benammen romantyske, tiden waard wol tocht dat idiomen it skaaimerkeende en it bysûndere fan in taal útmakken, mar dat idee bliuwt nei lêzing fan dit boek net folle mear fan oer. It is net ûngewoan dat guon útdrukkings yn 50 of mear talen foarkomme. It Frysk spilet dêr meastentiids ek fleurich yn mei. It wurdt, om in yndruk te jaan, op mar leafst 208 siden neamd. Dat koe ik op it spoar komme omdat ik tafallich it foldwaan hie oer in pdf fan it boek. Want al hat it oan ‘e ein in pear wiidweidige registers, krekt in register op taal yn kombinaasje mei in spesifike útdrukking ûntbrekt spitigernôch. Mar dat docht der neat oan ôf dat dit in yndrukwekkende útjefte is.

(siebren dyk)

[1262][Op it mêd] *Martijn Wieling, A Quantitative Approach to Social and Geographical Dialect Variation. Dissertaasje RU Grins (2012).*

Dit proefskrift past yn ‘e Grinzer ûndersykstradysje - tink dêrby bygelyks oan in figuer as Wilbert Heeringa - dy’t ôfstannen tusken taalfarianten besiket te objektivearjen. Wieling brûkt wat in oare rekkenmetoade, mar komt wol likernôch op itselde resultaat út. Dat wol sizze, binnen Nederlân en Flaanderen rint it Frysk der it measte út (p. 61). De meast relevante skaaimerken (pp. 62-63) binne it lûd I (stavere as <sj>) as yn *wachtsje* en *tsjin*, de opposysje *g - j* (*geld - jild*), it weifallen fan <v> (*sterven - stjerre*), de opposysje *g - z* (*zeggen - sizze*) en de bilabiale *w* (bygelyks yn *skriuwe*).

(siebren dyk)

[1263][Op it mêd] *Jelske Dijkstra & Liesbeth Schlichting, ‘Frisian TARSP. Based on the methodology of Dutch TARSP’. Yn: Martin J. Ball, David Crystal & Paul Fletscher (útjs.), Assessing Grammar. The languages of LARSP. Bris-*

tol/Buffalo/Toronto (2012), Multilingual Matters, 189-207.

LARSP (Language Assessment, Remediation and Screening Procedure) is in metoade om op grûn fan grammatikale kritearia fêst te stellen hoefier oft jonge bern binne yn it taalwinningsproses. Ta dat doel wurdt er bygelyks brûkt troch logopedisten. Yn 2008 hat de earste auteur in boek publisearre mei dêryn in ferzje foar it Frysk, de F-TARSP. Dy wie basearre op 'e metoade sa't dy troch Schlichting foar it Nederlânsk ûntwikkele wie. Yn 'e mande ha beide froulju no in bydrage skreaun foar in bondel dêr't allegearre "ARSPen" foar in grut tal talen yn op it aljemint komme, nei in haadstik oer it Persysk en foar ien oer it Sineesk. Dijkstra en Schlichting jouwe earst in koarte grammatikale skets fan it Frysk, en beskriuwe dêrnei yn grutte halen de skaaimerken fan de sân fazen yn it taalwinningsproses dy't se ûnderskiede.

(siebren dyk)

[1264][Op it mêd] *Hans Frede Nielsen, 'The Germanic roots of the Old English sound system'. Yn: Irén Hegedűs & Alexandra Fodor (útjs.), English Historical Linguistics 2010. Amsterdam/ Philadelphia (2012), John Benjamins, 43-72.*

Yn dit stik set de Deenske taalkundige Nielsen de histoaryske ûntjouwing fan 'e Germaanske talen noch ris op in rychje. Hy makket in systematysk ûnderskied tusken de ûntwikkelings fan konsonanten en beklamme en ûnbeklamme fokalen. In apart skift Anglo-Frysk wiist er ôf, sa't er ek ôfstân nimt fan Kuhn syn breed konsept fan in noardwestlik Germaansk. Dêrfoaroer leaut er wol oan in idee fan in Ingweoanske *Sprachkreis*, dêr't de ûntwikkelings yn it Aldingelsk, it Aldfrysk en foar in part it Aldsaksysk lykwols aardich los fan inoar yn plak fûn hawwe. It artikel jout tagelyk in handich oersjoch fan 'e ferskillen yn 'e foneemsystemen fan dy trije talen. Lju mei belangstelling foar de diskusje oer de Anglo-Fryske hypoteze moatte dit stik perfoarst net oerslaan.

(siebren dyk)

[1265][Op it mêd] *Gertjan Postma, 'Language contact and linguistic complexity - the rise of the reflexive pronoun zich in a fifteenth-century Netherlands border dialect'. Yn: Dianne Jonas, John Whitman & Andrew Garret (útjs.), Grammatical Change, Origins, Nature, Outcomes. Oxford (2012), Oxford University Press, 139-160.*

Dit wat spekulative mar tagelyk ek heechst yntrigearjende artikel beskriuwt de ferfanging yn 'e fyftjinde ieu fan it reflektivum *hem/hom* troch *sick* en *sich* yn Drinte. Postma nimt ek oan dat dy lêste foarmen út Dútslân komme, mar soks soe neffens him net ynjûn wêze troch prestiizje, mar yn it foarste plak troch taalynterne faktors. Dêrby spilet in rol dat de âldere foarmen net mear brûkt wurde koene foar de pluralis. Foar syn ferklearring docht er in berop op

Reuland en Reinhart har teory oer refleksiviteit en Bickerton sines oer taalkontakt. Krekt de ûnderlizzende ynfloed fan it Frysk, dat, mei in berop op in artikel fan Jarich Hoekstra út 1994 yn *Leuvense Bijdragen*, yn syn pronominaal systeem in ferskil makket tusken al of net oblyk gebrûk, soe hjir in beslissende rolle spile hawwe; ferlykje bygelyks it ferskil tusken *ik ha se sjoen* en **ik doch it foar se*. Sels nuvere fluktuaasjes yn 'e frekwinsje fan 'e nije fariant wit de auteur, mei in berop op it fenomeen generaasje, in ferklearring foar te finen.

(siebren dyk)

[1266][Op it mêd] *Nordfriesisches Jahrbuch 2013 (Band 48)*.

Yn dizze jefte fan it Noardfryske jierboek docht Jarich Hoekstra op 'e siden 7-20 ferslach fan in moai stikje sneuperswurk yn Ruslân. De tsarina Catharina II befoardere de wittenskippen en dêrby ek de taalkunde, en dan benammen de taalferliking. Yn 1787 en 1789 kamen fan 'e hân fan in Peter Simon Pallas twa bannen út mei ferlykjende wurdlisten fan mar leafst twahûndert talen. Ien dêrfan wie it Frysk. Hoekstra hat útfûn dat it hjir om it Noardfryske dialekt fan 'e Karrharde giet, en dan yn it bysûnder om dat fan it doarp Stedesand. De ynformant moat in Petersen west ha. Yn 'e frisistyk wie de list oant no ta net achtslein, en dat jildt ek foar in foech foargonger, gearstald troch de Dútske histoarikus en geograaf Hartwig Ludwig Christian Bacmeister (1730-1806). Dat is yn hânskrift bleaun, no berêstend yn Sint Petersburg, mar in Us Heit dêryn is troch Adelung publisearre, nammers ûntbrekkend yn Jelle Brouwer syn samling *It alderhillichst gebet yn Fryske lûden* (1964). Hoekstra jout yn dit artikel alle boarnen fuortdaliks ek út. Fan Petersen sels is oars hast gjin spoar te finen. Mooglik kin er identifisearre wurde mei in Stedesander koster dy't deselde efternamme hat. Jarich Hoekstra leveret yn in koarte bydrage ek noch "Etwas über das anlautende *w* im Wiedingharder Friesisch" (pp. 93-97). De Aldfryske bilabiale *w* is yn it Noard-Fryske gebiet oeral ferfongen troch in labiodintale útspraak, mar Hoekstra makket oannimlik dat it âldere Wiedinghardersk in bilabiale wize fan útsprekken noch wol hiem hie. Hy betwifellet lykwols oft dat ferskynsel in streekrochte fuortsetting fan 'e Aldefryske *w* is. Earder tinkt er oan 'e Wiedingharde as in oerringebiet fan it Jutsk. De Wiedingharde is ek de eftergrûn fan in artikel fan Ingo Laabs, "„*Toaterfumel mä bläken uurebumel...*” Zur Darstellung der Sinti und Roma in Peter Jensens Kurzromanen" (pp. 45-62). De eardere grutte taalman dêre, Peter Jensen, hat nammentlik ek as literator aktyf west. Yn in stikmannich fan syn ferhalen spylje sigeuners in rol. Laabs giet it byld nei dat fan harren sketst wurdt. Dat is neffens de hearskjende sede frijwat negatyf, mar at de minsken wat yntegrearren, dan bliken se ek wol wer te dogen.

(siebren dyk)

[1267][Op it mêd] Tjeerd de Graaf & Cor van der Meer, 'Multilingualism and language teaching in Europe: the case of Frisian and the work of the Mercator European Research Centre'. Yn: Erich Kasten & Tjeerd de Graaf (útjs.), *Sustaining indigenous knowledge: learning tools and community initiatives for preserving endangered languages and local cultural heritage*. Fürstenberg / Havel (2013), Verlag der Kulturstiftung Siberien, 17-34.

Yn in bondel dy't it behâld fan lytse talen en kultueren yn Sibearië as tema hat, stiet ek in stik oer it Frysk. Yn wêzen is dit in oersjoch fan 'e Fryske taalsitewaasje dêr't der ek letterlik al trettjin yn in dosyn fan binne. Wol ôfwikend is dat it stik mear as wenst yngiet op ynstitúsjen, en dan benammen op Mercator en syn ûnderskate aktiviteiten.

(siebren dyk)

[1268][Op it mêd] Rolf H. Bremmer Jr, 'The children he never had; the husband she never served: Castration and genital mutilation in medieval Frisian law'. Yn: Larissa Tracy (ed.), *Castration and culture in the Middle Ages*, Cambridge (2013), D.S. Brewer, 108-130.

Der is net in Aldfrysk wurd foar it begryp 'kastraasje' oerlevere. Bremmer lit yn dit artikel, dêr't in macht oan benammen resinte literatuer yn ferwurke is, sjen dat kastraasje as straf by de midsieuske Friezen dochs net ûnbekend wie, ek al krijt men net de yndruk dat dizze ûntearjende foarm fan straf yn Fryslân deistige praktyk wie. Wichtichste boarne is it Westerlauwerske Syndrjocht, dêr't kastraasje as ien fan trije mooglike straffen foar bestialiteit yn opfierd wurdt. Bremmer tinkt dat dy bepaling net earder datearre wurde kin as midden 13de ieu, om't bestialiteit foar dy tiid net as misdiedich sjoen west ha soe. Njonken kastraasje giet it yn dit artikel om ferwûning fan de genitaliën, dêr't de Aldfryske boetetaksen gâns foarbylden fan opsmite. De auteur giet dêrby wiidweidich yn op in bepaling dêr't de kompensaaasje yn regele wurdt fan in man dy't troch syn gemachten sketten is. Dêryn is sprake fan trije 'sinen', dy't Bremmer, oars as âldere spesjalisten fan it Aldfrysk, dy't der oars wol wakker mei omwraksele ha, hiel krekt teplak bringe kin. Mei dêrtroch is dit artikel net allinnich fan belang foar de rjochtsskiednis, mar ek foar de leksikology.

(oebele vries)